

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Analiza statystyczna/
Statistical analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie tekstu/
Manuscript preparation
F. Opracowanie
piśmiennictwa/
Literature search
G. Pozyskanie funduszy/
Funds collection

THE ACTIVITY OF AGRITOURISM FARMS IN PODLASKIE VOIVODESHIP IN THE OPINIONS OF THEIR OWNERS

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM W OPINII ICH WŁAŚCICIELI

Janusz Leszek Sokół

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Sokół J.L. (2017), *The activity of agritourism farms in Podlaskie Voivodeship in the opinions of their owners/Działalność gospodarstw agroturystycznych w województwie podlaskim w opinii ich właścicieli*. Economic and Regional Studies, Vol. 10, No. 2 pp. 39-49. <https://doi.org/10.2478/ers-2017-0014>

ORIGINAL ARTICLE

JEL code: Z32

Submitted:
December 2016

Accepted:
February 2017

Tables: 0
Figures: 8
References: 13

Summary

Subject and purpose of work: The purpose of this study was to analyse and evaluate the operation of agritourism farms in Podlaskie Voivodeship (voivodeship is an equivalent of province in Polish administration), conducted with regard to their structure and market functioning, and the possibility of using the advisory and financial support existing in the region.

Materials and methods: The research had a survey form and was conducted in the second half of 2014 on a sample of 120 agritourism farms, which constitutes more than 13% of all entities in Podlaskie Voivodeship.

Results: Most of the agritourism farms in the Podlaskie Voivodeship are ones that do not exceed the area of 5 hectares. They are focused on hosting individual guests and families with little children. The majority of farm owners do not have adequate experience in providing agritourism services. The activity of agritourism farms is based primarily on the proprietary capital.

Conclusions: Better education and more complete information about the possibilities and ways of obtaining financial support seem to be the key to a more dynamic and efficient development of agritourism in the rural areas of Podlaskie Voivodeship.

Keywords: agritourism, Podlaskie Voivodeship, analysis of farms

ORYGINALNY ARTYKUŁ NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: Z32

Zgłoszony:
Grudzień 2016

Zaakceptowany:
Luty 2017

Tabele: 0
Rysunki: 8
Literatura: 13

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Celem badań była analiza i ocena działalności gospodarstw agroturystycznych w województwie podlaskim przeprowadzona pod kątem ich struktury i funkcjonowania na rynku oraz możliwości korzystania z istniejącego w regionie systemu wsparcia doradczo - finansowego.

Materiały i metody: Badania miały charakter ankietowy, wykonano je w drugiej połowie 2014 roku na próbie 120 gospodarstw agroturystycznych, stanowiących ponad 13% wszystkich podmiotów znajdujących się w województwie podlaskim.

Wyniki: Większość gospodarstw agroturystycznych na obszarze województwa podlaskiego to takie, których powierzchnia nie przekracza 5 hektarów. Nastawione są one na przyjęcie gości indywidualnych oraz rodzin z małymi dziećmi. Przeważająca część właścicieli gospodarstw nie ma odpowiedniego doświadczenia w świadczeniu usług agroturystycznych. Działalność agroturystyczna gospodarstw opiera się głównie na kapitale własnym.

Wnioski: Lepsza edukacja i pełniejsze informacje o możliwościach i sposobach zdobywania środków wsparcia finansowego wydają się być kluczem do bardziej dynamicznego i efektywnego rozwoju agroturystyki na obszarach wiejskich województwa podlaskiego.

Słowa kluczowe: agroturystyka, województwo podlaskie, analiza gospodarstw

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: prof. dr hab. inż. Janusz Leszek Sokół, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Wydział Nauk o Zdrowiu i Nauk Społecznych, Zakład Turystyki i Rekreacji, ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, Polska; tel. +48 664 743 608; e-mail: janusz.l.sokol@gmail.com

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List, ICV 2015: 81,26; Polish Ministry of Science and Higher Education 2016: 9 points/ AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List ICV 2015: 81,26; Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2016: 9 punktów. **Copyright:** © 2017 Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Janusz Leszek Sokół. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Introduction

The association of villages with only farming, which has so far secured employment and livelihood for the majority of their inhabitants, is currently a thing of the past. Along with an increase in agricultural productivity and efficiency of people employed there, the share of people working in and earning their living mainly from agriculture began to gradually decrease in the structure of rural population. It currently amounts to 6.1% (Rocznik statystyczny (Statistical Yearbook) ... 2015, p. 126). And despite the fact that farming continues to be the dominant direction of activity in rural areas, its multifunctional character is increasingly more pronounced (Jalinik and Ziółkowski 2007, p. 9; Sala 2015, p. 35; Sikora 2016, p. 9). In addition to farming, there are other non-agricultural activities, which are undertaken by farmers or inhabitants who are not associated with farming, and also by people from outside, who invest their capital in company development in rural areas (Sikorska-Wolak and Krzyżanowska 2010, p. 46).

Rural tourism, or agritourism in its narrow definition, is a relatively new field of activity in rural areas, which increases employment and income of their residents, allowing them to deploy and utilise the resources of the farm and the assets of the countryside (Flanigan et al. 2014; Jęczmyk A. 2015, p. 150; Zawadka J. 2015 p. 279). The development of agritourism creates business opportunities for people who often do not have farming roots but possess material resources and a sense of entrepreneurship. This trend intensified especially after accession of Poland to the European Union on 1 May 2004. New prospects for economic recovery in rural areas appeared then. First of all, there appeared opportunities and instruments for supporting small and medium enterprises, which was a great chance to improve the economic situation of these areas (Otłowska et al. 2006). There was a sharp increase of the interest, both in the country and throughout the European Union, in the sector of small and medium-sized enterprises (SMEs), as companies in this sector provide employment for a large part of occupationally active population. SMEs account for more than 50% of GDP and employ around 53% people on the European market, and in rural areas there occur mainly enterprises which belong to this sector (Targalski 2008). In the development of those enterprises, appropriate institutions may play a considerable role by supporting them financially and with advisory services.

The purpose of this work was to analyse and evaluate the functioning of agritourism farms in Podlaskie Voivodeship, with regard to their use of assistance opportunities existing in this region.

Material and methods

The research had a questionnaire survey form. It was carried out at the end of 2014. The study involved 120 agritourism farms in Podlaskie Voivodeship out of the total number of 892 (Czarkowska J. 2016), which accounted for over 13% of all entities. Out of

Wstęp

Do przeszłości dziś należy utożsamianie wsi wyłącznie z rolnictwem, które dotąd zapewniało zatrudnienie i utrzymanie przeważającej liczbie jej mieszkańców. Wraz ze zwiększeniem się produktywności rolnictwa i wydajności zatrudnionych w nim osób, w strukturze ludności wiejskiej stopniowo zaczęła zmniejszać się udział osób pracujących i utrzymujących się głównie z rolnictwa. Obecnie wynosi on 6,1% (Rocznik Statystyczny... 2015, s. 126). I mimo, iż w dalszym ciągu rolnictwo jest dominującym kierunkiem działalności na obszarach wiejskich to coraz wyraźniej zaznacza się ich wielofunkcyjny charakter (Jalinik i Ziółkowski 2007, s. 9; Sala 2015, s. 35; Sikora 2016, s. 9). Obok rolnictwa podejmowane są inne pozarolnicze rodzaje działalności, którymi zajmują się rolnicy, bądź mieszkańcy wsi nie związani z rolnictwem, a często też osoby z zewnątrz lokujące swój kapitał w rozwój firmy na terenach wiejskich (Sikorska-Wolak i Krzyżanowska 2010, s. 46).

Stosunkowo nową dziedziną działalności na obszarach wiejskich, zwiększającą zatrudnienie i dochody ich mieszkańców jest turystyka wiejska, a w jej węższym znaczeniu agroturystyka, pozwalająca uruchomić i wykorzystać zasoby gospodarstwa rolnego oraz walory wsi (Flanigan i in. 2014; Jęczmyk A. 2015, s. 150; Zawadka J. 2015, s. 279). Rozwój agroturystyki stwarza możliwości działalności gospodarczej ludziom często nie związanym z ziemią, a posiadającym środki materialne i zmysł przedsiębiorczości. Trend ten nasilił się szczególnie po wstąpieniu Polski z dniem 1 maja 2004 roku w struktury Unii Europejskiej. Otworzyły się wtedy nowe perspektywy ożywienia gospodarczego na obszarach wiejskich. Przede wszystkim pojawiły się możliwości i instrumenty wspierania małej i średniej przedsiębiorczości, stanowiącej ogromną szansę na poprawę sytuacji ekonomicznej tych obszarów (Otłowska i in. 2006). Nastąpił wyraźny wzrost zainteresowania, tak w kraju jak i całej Unii Europejskiej sektorem małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), ponieważ przedsiębiorstwa tego sektora dają zatrudnienie dużej części osób czynnych zawodowo. MSP wytwarzają ponad 50% PKB oraz zatrudniają ok. 53% osób na rynku europejskim, a na obszarach wiejskich występują głównie przedsiębiorstwa zaliczane do tego sektora (Targalski 2008). W rozwoju tej przedsiębiorczości niemałą rolę mogą spełniać odpowiednie instytucje, wspierające ich działalność od strony doradczej jak i finansowej.

Celem prezentowanej pracy była analiza oraz ocena funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych w województwie podlaskim w kontekście możliwości korzystania przez nie z istniejących w regionie systemów wsparcia.

Materiał i metody

Badania miały charakter ankietowy. Przeprowadzone zostały pod koniec 2014 roku. Objęto nimi 120 gospodarstw agroturystycznych województwa podlaskiego na ogólną ich liczbę 892 (Czarkowska J. 2016), co stanowiło ponad 13% wszystkich podmio-

all randomly distributed questionnaires, the highest number of responses was received from owners residing in the counties of: Suwałki (23), Sejny (21), Hajnówka (19), Augustów (16) and Łomża (10). Between 3 and 5 questionnaires were received from the remaining nine counties.

The questionnaire contained mostly close-end questions, in which the respondent could independently choose one or more answers from a list, and partly semi-open questions, which allowed for adding one's own answer.

The questionnaire concerned i.a. the analysis of the studied farms' condition and their owners' possibility to use the available financial and advisory support. All the questions were answered by a farm owner, or a member of their family who was co-managing this activity.

In the test group of farm holders, the majority were men (60%). The largest group consisted of owners aged 40-49 (35%) and 50-60 years (33%). A sizeable proportion too (23%) were people aged 31-39 years. Only 5% of the respondents were over 60 years old and 4% were younger than 30.

Among the respondents, most owners had secondary education (46%) and higher education (35.5%). Owners with vocational education accounted for 17%, and ones with primary education only 1.5%.

The results and their interpretation

The vast majority of the surveyed farms had an area of 3 to 5 hectares (41%) and from 1 to 2 ha (29%). Together, these farms accounted for 70% of all investigated farms. Farms with over 5 ha constituted only 23%, and those of less than 1 ha, only 7%.

The largest percentage of households operating in agritourism activities were the ones that had existed on the market between 4 and 9 years (36%) and between 10 and 15 years (31%). The smallest percentage of farms were the ones operating for more than 20 years (4%) - Figure 1. These results indicate

tów. Z rozesłanych do gospodarstw w sposób losowy ankiet, najwięcej zwrotów otrzymano od właścicieli z powiatów: suwalskiego (23), sejneńskiego (21), hajnowskiego (19), augustowskiego (16) oraz łomżyńskiego (10). Z pozostałych dziewięciu powiatów otrzymano ankiety w liczbie od 3 do 5.

Kwestionariusz ankiety zawierał w większości pytania zamknięte, gdzie respondent mógł dokonać samodzielnie wyboru spośród zamieszczonej w niej listy z jedną lub większą liczbą odpowiedzi, a częściowo też półotwarte, które umożliwiały dopisanie własnej odpowiedzi.

Kwestionariusz dotyczył m.in. analizy stanu badanych gospodarstw oraz możliwości korzystania ich właścicieli z dostępnych źródeł wsparcia doradczo-finansowego. Na wszystkie pytania ankiety odpowiadał właściciel gospodarstwa, bądź członek jego rodziny, prowadzący z nim wspólnie działalność.

W badanej grupie właścicieli gospodarstw, większość stanowili mężczyźni (60%). Największą grupę stanowili właściciele w wieku 40-49 lat (35%) oraz 50-60 lat (33%). Spory odsetek (23%) stanowiły też osoby w wieku 31-39 lat. Jedynie 5% ankietowanym miało powyżej 60 lat i 4% mniej niż 30 lat.

Wśród badanych, najwięcej właścicieli miało wykształcenie średnie (46%) oraz wyższe (35,5%). Właścicieli z wykształceniem zawodowym było 17%, a z wykształceniem podstawowym zaledwie 1,5%.

Wyniki i ich interpretacja

Zdecydowana większość badanych gospodarstw agroturystycznych miała powierzchnię od 3 do 5 hektarów (41 %) oraz od 1 do 2 ha (29%). Łącznie te gospodarstwa stanowiły aż 70% ogółu badanych gospodarstw. Gospodarstw powyżej 5 ha było już tylko 23%, a tych poniżej 1 ha jedynie 7%.

Największy odsetek gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną stanowiły te, które funkcjonowały na rynku od 4 do 9 lat (36%) oraz od 10 do 15 lat (31%). Najmniej natomiast było gospodarstw funkcjonujących dłużej niż 20 lat (4%) – rysunek 1.

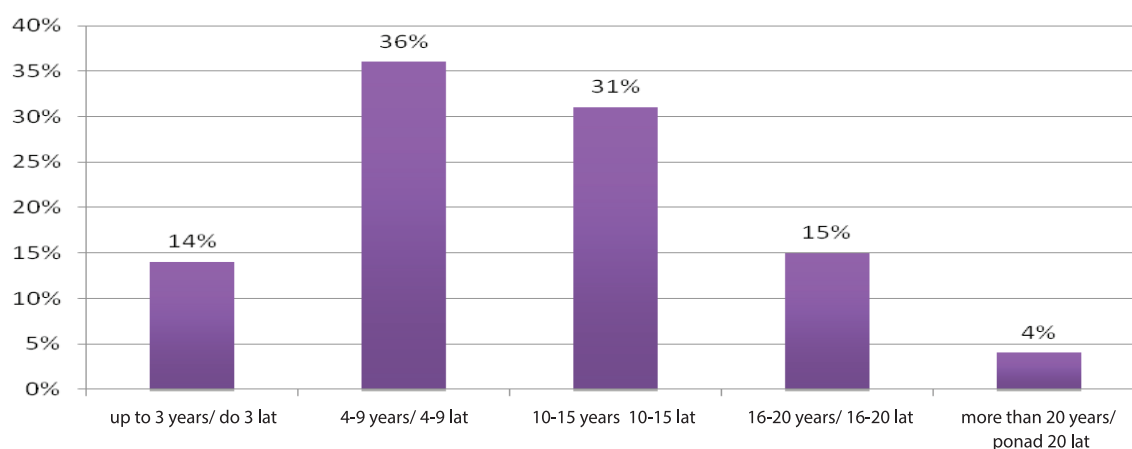

Figure 1. The duration of agritourism farm operation

Rysunek 1. Czas prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

some revival of interest in agritourism business on the part of farmers with the Polish accession to the European Union.

Wyniki te wskazują na pewne ożywienie zainteresowania ze strony rolników działalnością agroturystyczną z chwilą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej.

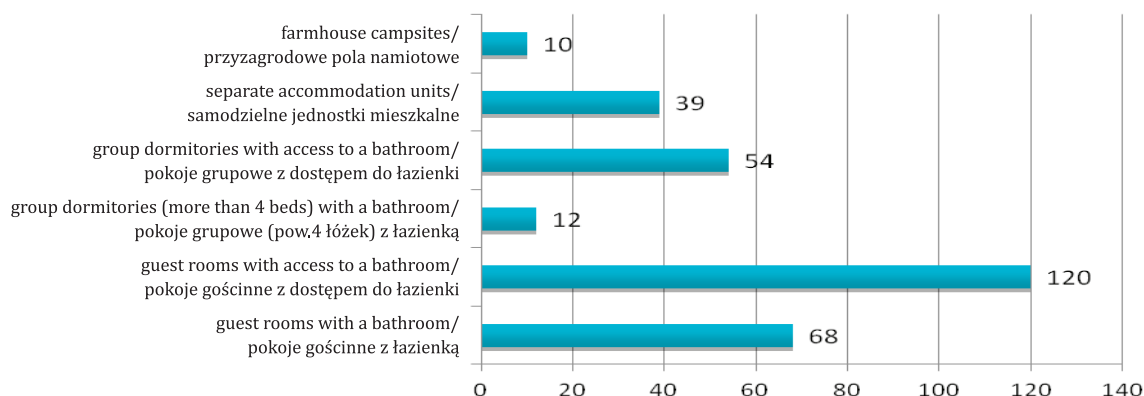

Figure 2. Number of farms featuring a specific type of accommodation

Rysunek 2. Liczba gospodarstw dysponująca określonym rodzajem zakwaterowania

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

All the analysed farms (120) had guest rooms with access to a bathroom, and some of them had other possibilities of accommodation in their offer (Fig. 2). Most of them - as many as 68 had rooms with private bathrooms. A large group (54) consisted also of those in which there were group dormitories with access to a bathroom. It is also worth noting that almost every third farm (39) had separate accommodation units in its offer. The number of farms which offered campsites adjacent to the farmstead (10) and group dormitories with a bathroom (12) was the lowest. We can conclude that the most popular form of accommodation in on agritourism farms in Podlaskie Voivodeship are rooms with access to a bathroom. This is the cheapest form of accommodation, which does not require additional expenditure. Campsites are the least popular, which can be explained by the fact that for tourists a farm stay is associated with being accommodated in rooms/lodgings.

Wszystkie analizowane gospodarstwa (120) posiadały pokoje gościnne z dostępem do łazienki, a niektóre posiadały w swojej ofercie dodatkowo jeszcze inne możliwości zakwaterowania (rys. 2). Najwięcej z nich, bo aż 68 miały pokoje z łazienką. Dużą grupę (54) stanowiły również te, w których znajdowały się pokoje grupowe z dostępem do łazienki. Warto też zauważyć, że niemal co trzecie gospodarstwo (39) miało w swojej ofercie oddzielne jednostki mieszkalne. Najmniej natomiast było takich gospodarstw, które w swojej ofercie udostępniały przyzagrodowe pola namiotowe (10) oraz pokoje grupowe z łazienką (12). Można więc stwierdzić, że najpopularniejszą formą zakwaterowania w gospodarstwach agroturystycznych w województwie podlaskim są pokoje z dostępem do łazienki. Jest to najtańsza forma zakwaterowania, nie wymagająca dodatkowych nakładów finansowych. Mało natomiast popularne są pola namiotowe, co można tłumaczyć tym, że turyści pobył

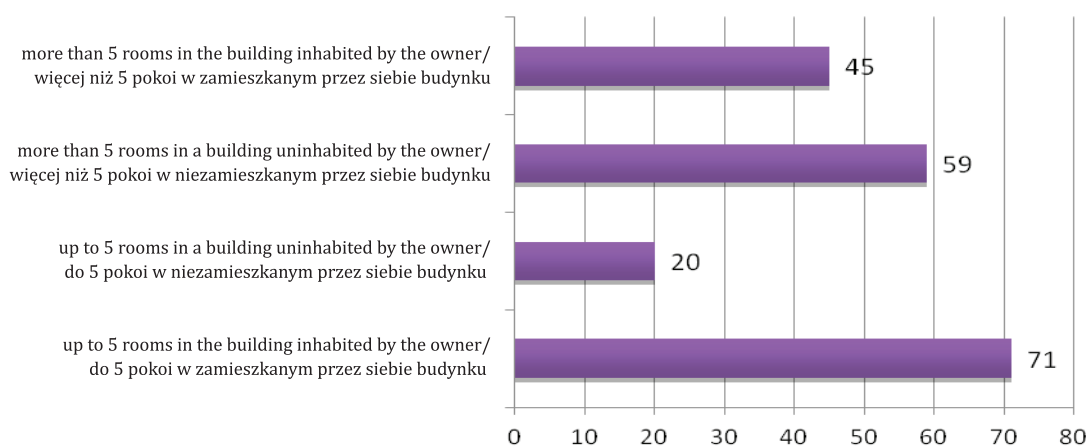

Figure 3. Number of rooms for rent

Rysunek 3. Liczba pokoi przeznaczonych pod wynajem

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

Out of the 120 analysed farms the majority offered up to 5 rooms in the buildings inhabited by their owners (Fig. 3). They were therefore farms exempted from tax charges (Income Tax Act... 2010). The second position was occupied by farms offering more than 5 rooms but in buildings which were not inhabited by their owner. Such farms numbered 59. The smallest share was constituted by farms, which had more than 5 rooms in buildings inhabited by the hosts (45) and up to 5 rooms in buildings uninhabited by them (20).

The total accommodation capacity offered by the farm holders was mostly between 6-10 guests. Up to 73 farms offered such number of bed places (Fig. 4). The second position was occupied by lodgings which offer overnight accommodation for up to 5 people (32 farms). The smallest group was constituted by farms with more than 20 bed places (5 farms) and between 11 and 20 bed places (10 farms). Thus, Podlaskie voivodeship does not have too many agritourism farms offering accommodation for larger groups of visitors. Most of the accommodation facilities are intended for individual guests, or groups of up to 10 people.

w gospodarstwie agroturystycznym kojarzą mimo wszystko z przebywaniem w pokojach/kwaterach.

Spośród 120 analizowanych gospodarstw najczęściej było takich, w których oferowano do 5 pokoi w zamieszkałych przez ich właścicieli budynkach (rys. 3). Były to więc gospodarstwa zwolnione z opłaty podatkowej (Ustawa o podatku... 2010). Na drugim miejscu były gospodarstwa oferujące ponad 5 pokoi ale w niezamieszkałych przez ich właścicieli budynkach. Tych gospodarstw było 59. Najmniejszą część stanowiły gospodarstwa, w których było więcej niż 5 pokoi w zamieszkałych przez gospodarzy budynkach (45) oraz do 5 pokoi w niezamieszkałych budynkach (20).

Łączna liczba miejsc oferowanych przez gospodarzy w przeważającej części mieściła się w przedziale 6-10 osób. Aż 73 gospodarstwa oferowały taką liczbę miejsc (rys. 4.). Na drugim miejscu znalazły się kwatery oferujące nocleg w liczbie do 5 osób (32 gospodarstwa). Najmniejszą grupę stanowiły gospodarstwa oferujące ponad 20 miejsc noclegowych (5 gospodarstw) oraz 11-20 osób (10 gospodarstw). Tak więc, w województwie podlaskim nie ma zbyt dużo gospodarstw agroturystycznych oferujących nocleg dla większych grup przyjazdowych. Większość kwa-

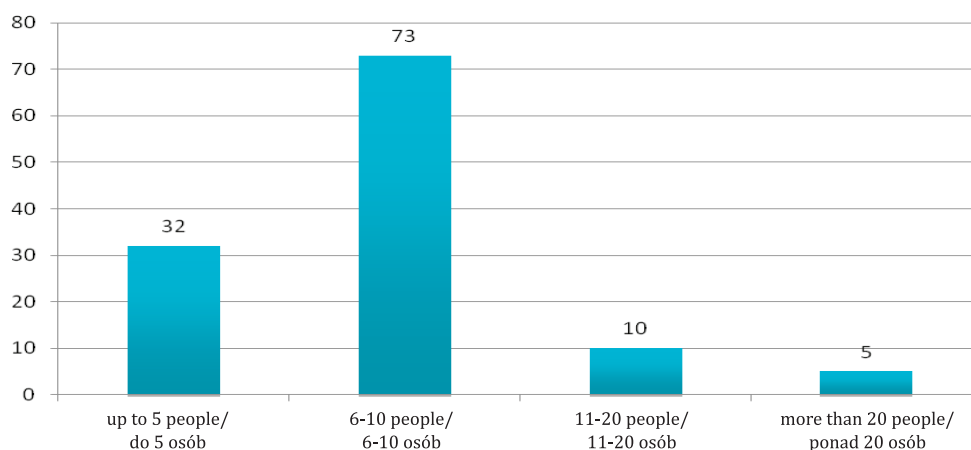

Figure 4. Number of bed places

Rysunek 4. Liczba miejsc noclegowych

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

In terms of services provided for visitors, the majority of the surveyed farms offer guests an opportunity to participate in farm work and household duties (119 on the 120 surveyed households), catering (115 households) as well as bonfires and barbecues (105 households) - Figure 5. A little fewer farms feature Internet access in their offer (81) and fresh products from small-scale food processing (81). The smallest number of farms offer horse riding (12 farms), a fishing pond and angling (9), and among other offers (2 farms) - childcare, crocheting, pottery and attractions of folk handicraft.

As the quality and reputation of agritourism facilities often depend on their categorisation (Development and promotion programme ... 2014), hence it was decided to determine how many of

ter nastawionych jest na przyjęcie gości indywidualnych, bądź grup nie przekraczających 10 osób.

W zakresie świadczonych usług dla odwiedzających, większość badanych gospodarstw oferuje gościom możliwość uczestniczenia w pracach gospodarskich i domowych (119 na 120 badanych gospodarstw), wyżywienie (115 gospodarstw) oraz ognisko i grillowanie (105 gospodarstw) - rysunek 5. Nieco mniej gospodarstw udostępnia w swojej ofercie Internet (81) oraz świeże produkty z małego przetwórstwa (81). Najmniej gospodarstw oferuje swoim gościom rekreację konną (12 gospodarstw), staw rybny i wędkowanie (9 gospodarstw), a z innych ofert (2 gospodarstwa) - opiekę nad dziećmi, kursy szydełkowania, garncarstwo i atrakcje rękodzieła ludowego.

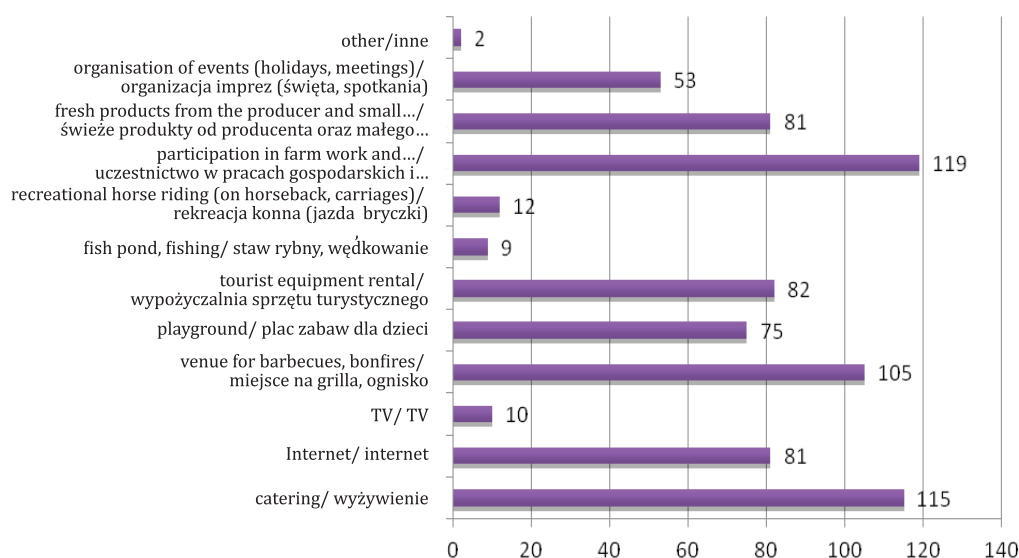

Figure 5. The offer of services provided on the surveyed farms
Rysunek 5. Oferta świadczonych usług w badanych gospodarstwach

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

the surveyed farms possess such categorisation. It turned out that as many as 61% of the facilities were categorized, of which 20% were rented rooms and 41% were whole objects. There were 39% farms without categorisation. The categorisation of objects may also be related to the effectiveness of their functioning, dependent among others, on the experience of their respective owners. The respondents were asked if they had any experience at the time of commencing their operations. The research showed that almost $\frac{3}{4}$ of the respondents did not have any experience at the time of setting up an agritourism farm. Only every tenth of them had experience in the sector which they were currently working in, and 16% - in different sectors than agritourism. These results lead us to believe that the vast majority of farms are run by people without adequate preparation.

During the analysis of the condition of the operating farms, the respondents were asked to identify the factors which they believed might have a significant impact on agritourism activity.

The analysis shows (Fig. 6) that the most important factor influencing agritourism farms is their uniqueness/originality of services (89 responses), followed by the location of the object (80) and the quality of services (75). Considerably fewer respondents, as there were only 45 of them, claimed that it was competitive prices that determined their business success, and the smallest group (25 people) claimed that it was intensive promotional activities.

Wishing to prepare an offer of provided services / products, agritourism farms should define the recipient group at which they will be addressed. The more accurately they define it, the easier it will be to prepare an offer which guests will be satisfied with. The respondents were asked about their main customers. The research showed that

Ponieważ o jakości i renomie obiektów agroturystycznych często decyduje ich kategoryzacja (Program rozwoju i promocji... 2014), stąd postanowiono ustalić ile spośród badanych gospodarstw taką kategoryzację posiada. Okazało się, że aż 61% obiektów było skategoryzowanych, z czego 20% przypadało na pomieszczenia wynajmowane i 41% na całe obiekty. Gospodarstw bez kategoryzacji było 39%. Z kategoryzacją obiektów może też się wiązać efektywność ich funkcjonowania, uzależniona m.in. od doświadczenia ich właścicieli. Zapytano zatem badanych, czy mieli określone doświadczenie w chwili rozpoczynania swej działalności. Badania wykazały, że prawie $\frac{3}{4}$ ankietowanych w chwili rozpoczynania działalności agroturystycznej nie miało żadnego doświadczenia. Jedynie co dziesiąty z nich miał doświadczenie w branży, w której obecnie pracuje, a 16% - w innej branży niż agroturystyka. Wyniki te rodzą przekonanie, że zdecydowana większość gospodarstw prowadzona jest przez ludzi nie mających odpowiedniego przygotowania.

Analizując stan prowadzonych gospodarstw, poproszono ankietowanych o wskazanie tych czynników, które ich zdaniem mogą mieć istotny wpływ na działalność agroturystyczną.

Z analizy wynika (rys. 6), że najważniejszym czynnikiem wpływającym na działalność agroturystyczną ich gospodarstw jest niepowtarzalność/oryginalność usług (89 odpowiedzi), a następnie lokalizacja obiektu (80) i jakość oferowanych usług (75). Znacznie mniej ankietowanych, bo tylko 45, stwierdziło, że to konkurencyjne ceny decydują o ich biznesie i najmniej (25 osób), że nasilone działania promocyjne.

Chcąc przygotować ofertę świadczonych usług/produktów, gospodarstwa agroturystyczne powinny określić dla jakiej grupy odbiorców ma ona być skierowana. Im trafniej ją zdefiniują, tym łatwiej będzie

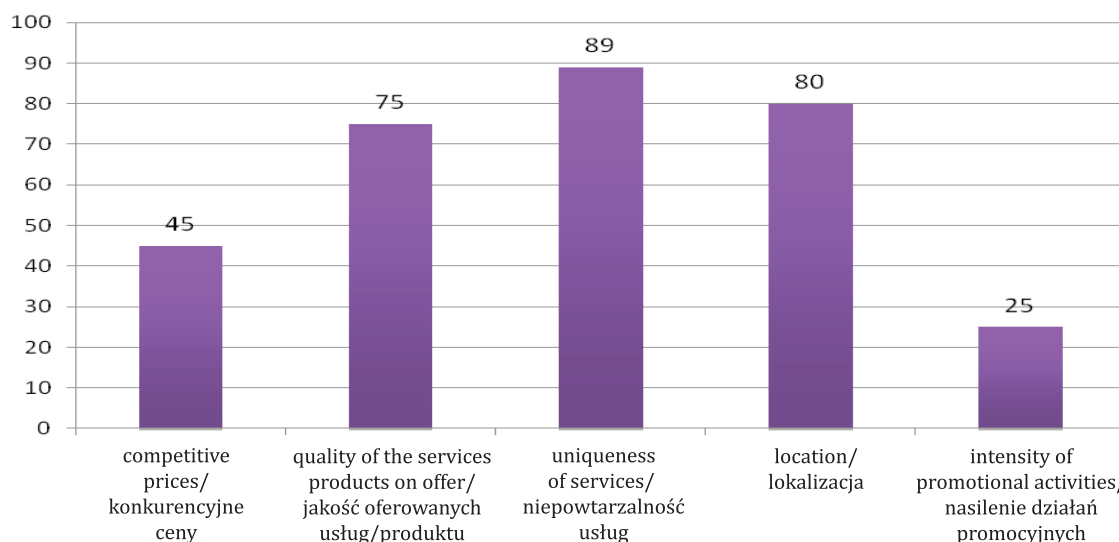

Figure 6. Factors having a significant impact on agritourism activities

Rysunek 6. Czynniki mające istotny wpływ na działalność agroturystyczną

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

the largest group of recipients were elderly people (81 responses). Ranked second were families with children (65 responses), and third place individual tourists (52). The smallest recipient group was school trips (15), which may be related to the small number of bed places in the analysed facilities.

The respondents were also asked how they evaluated the profitability of their operations. It turned out that the vast majority of them (65%) evaluated the profitability as satisfactory. Only 20% of respondents said that their profitability is satisfactory, and 15% that the income they obtained from agritourism is far too low.

In order to characterise the investigated agritourism facilities more comprehensively, the questionnaire contained a set of questions on financial and advisory assistance. Usually, the most common and major problem associated with establishing any enterprise, including an agritourism farm, is capital. So, the respondents were asked whether they had relied only on their own capital when opening their business. As many as 80% of the respondents replied positively, and only 20% stated that they had used borrowed capital. These data do not necessarily indicate that the financial situation of the respondents is so good that they do not expect external financial support. This might simply be the result of the lack of information and / or insufficient knowledge about applying for support measures from relevant institutions offering such assistance.

Respondents were asked next whether did they had used any form of support in the past (Fig. 7), and, if so, to which institution they had applied for it. It turned out that many people benefited from training and courses (80 respondents) as well as from consulting (52 respondents). Furthermore, they benefited from assistance while obtaining loans and grants (39 respondents). Many respondents stated (35) that they had never benefited from institutional support.

przygotować taką ofertę, z której goście będą zadowoleni. Respondentów zapytano więc o swoich głównych odbiorców. Badania wykazały, że najliczniejszą grupą odbiorców były osoby starsze (81 wskazań). Na drugim miejscu znalazły się rodziny z dziećmi (65 wskazań), a na miejscu trzecim turyści indywidualni (52). Najmniejszą grupę odbiorców stanowiły grupy szkolne (15), co może mieć związek z małą liczbą miejsc noclegowych w analizowanych obiektach.

Ankietowanych zapytano również o to, jak oceniają opłacalność swojej działalności. Okazało się, że zdecydowana ich większość (65%) oceniła tę opłacalność jako dostateczną. Jedynie 20% respondentów stwierdziło, że opłacalność ich zadowala, a 15%, że dochody jakie uzyskują z agroturystyki są zdecydowanie za niskie.

Aby pełniej scharakteryzować badane obiekty agroturystyczne, ankietowana zawierała zestaw pytań dotyczących pomocy finansowo-doradczej. Zwykle, najczęstszym i głównym problemem związanym z otwarciem każdego przedsiębiorstwa, w tym gospodarstwa agroturystycznego, jest kapitał. Zapytano więc ankietowanych, czy uruchamiając swoją działalność opierali się wyłącznie o własny kapitał. Aż 80% badanych udzieliło odpowiedzi twierdzącej, a tylko 20%, że skorzystało z kapitału obcego. Dane te nie muszą świadczyć o tym, że sytuacja materialna ankietowanych jest tak dobra by nie oczekiwać wsparcia finansowego z zewnątrz. To może po prostu wynikać z braku informacji i/lub niedostatecznej wiedzy na temat możliwości ubiegania się o środki wsparcia w odpowiednich instytucjach, oferujących taką pomoc.

Ankietowanych zapytano następnie, czy korzystali w przeszłości z jakichkolwiek form wsparcia (rys. 7), a jeśli tak, to do jakich instytucji się zwracali. Okazało się, że najwięcej osób korzystało z kursów i szkoleń (80 ankietowanych) oraz z doradztwa (52 ankietowanych). W dalszej kolejności korzystano z pomocy przy uzyskiwaniu kredytu oraz dotacji (39 badanych). Spora część respondentów przyznała (35), że nigdy nie korzystała z instytucji wsparcia.

The smallest group of people received assistance while drafting a business plan (25), and the institutions that help to promote the farm (12 respondents). Analysing the data above we should conclude that free-of-charge forms of external support enjoy the greatest popularity. The farm holders benefit from free consultancy, courses and training, which are offered by, among others, Agricultural Advisory Centres and communes. Altogether, these two institutions were indicated by as many as 58% of the respondents. Other institutions, which the respondents turned to (42%) were: local activity groups (10%), associations (7%), the press and the Internet (7%), Voivodeship Marshal's Office (6%), family and friends (5%), fairs and tourist exhibitions (5%). Only 2% of respondents stated that they were not looking for support in any institution.

Najmniej osób korzystało z pomocy przy sporządzaniu biznes planu (25) oraz z instytucji pomagających wypromować gospodarstwo (12 ankietowanych). Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że najpopularniejszą formą wsparcia z zewnątrz cieszą się bezpłatne formy pomocy. Gospodarze korzystają z bezpłatnego doradztwa, kursów oraz szkoleń, które między innymi oferowane są przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz gminy. Łącznie te dwie instytucje wskazało aż 58% respondentów. Inne instytucje, do których zwracali się ankietowani (42%) były to: lokalne grupy działania (10%), stowarzyszenia (7%), prasa i Internet (7%) urząd marszałkowski (6%), rodzina i przyjaciele (5%), targi i wystawy turystyczne (5%). Tylko 2% badanych stwierdziło, że nie szuka wsparcia w żadnych instytucjach.

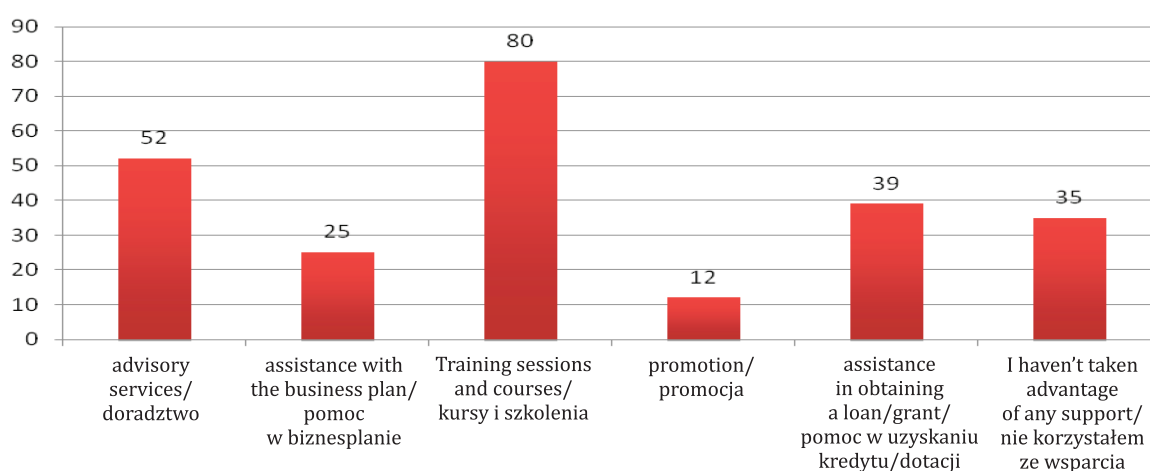

Figure 7. Opportunities for benefiting from various forms of support and assistance

Rysunek 7. Możliwości korzystania z różnych form wsparcia i pomocy

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

When the respondents were asked (including those who had never benefited from institutional support), whether in their opinion, institutional support had any impact on the development of agritourism and rural areas, the majority (64%) responded positively, claiming it had a considerable impact. Only 6% of them stated that institutional support in general did not affect agritourism development, 15% stated that it had little influence, and the same number (15%) had no opinion on the subject.

Then the respondents were asked how they evaluated access to information related to support for tourism development. The results were quite surprising as over half of the respondents (51%) replied that it was difficult. The access to information, being difficult for such a large group of farm owners, may be one of the reasons for the unsatisfactory usage of the existing support measures.

In the subsequent part of the survey, the respondents were asked for which purpose they would allocate the obtained support measures. With the possibility of selecting up to three answers from

Gdy zapytano ankietowanych (również tych, którzy nigdy nie korzystali z instytucji wsparcia), czy ich zdaniem, instytucje wsparcia mają wpływ na rozwój agroturystyki i obszarów wiejskich, w większości (64%) odpowiedzieli twierdząco, że mają bardzo duży wpływ. Tylko 6% z nich stwierdziło, że instytucje wsparcia w ogóle nie mają wpływu na rozwój agroturystyki, 15% że mają ale niewielki wpływ i tyle samo (15%) nie miało żadnego zdania na ten temat.

Następnie ankietowanych zapytano, jak oceniają dostęp do informacji dotyczących pomocy dla rozwoju agroturystyki. Wyniki były dość zaskakujące, ankietowani w ponad połowie (51%) odpowiedzieli, że dostęp jest trudny. Ten trudny dla tak dużej części właścicieli gospodarstw dostęp do informacji, może być jednym z powodów nie zadowalającego korzystania z istniejących usług wsparcia.

W dalszej części ankiety, respondentów zapytano, na co by przeznaczili otrzymane środki pomocowe. Mogąc zaznaczyć maksymalnie 3 z wielu wskazanych odpowiedzi, okazało się, że najwięcej osób

a multiple set of given ones, it turned out that most people (75), would most likely use a financial grant to purchase tourism and recreation equipment. A large group of the respondents (63 people), would allocate the support measures to furnishing additional rooms for guests. The following positions were occupied by: adaptation or renovation of residential buildings (51 people), adaptation of residential buildings (45 people), development of the land / habitat around the farm (35 people) and construction of a new residential building (33 people). The smallest group of the respondents were interested in the purchase of computer equipment (5 people) and equipping their facility with ecological infrastructure (6 people). These results demonstrate that the people running agritourism farms have a reasonable approach to utilising support measures. In order to extend their offer and make it more attractive the farm owners generally consider buying tourist and recreational equipment and improving accommodation conditions for their guests.

In response to the question about the kind of funds the respondents planned to use in the future, the majority of them (59%) stated that they planned to continue using their own capital and only every fourth respondent (26%) took EU funds into consideration, and one in ten (11%) thinks of taking a loan from family / friends. Only 2% of owners planned to take a loan from a bank and the same number (2%) planned to use other means.

At the end of the study the respondents were asked about the main problem they were currently struggling with while managing their agritourism farm. The results of the survey are illustrated in Figure 8. The research shows that the competition with other accommodation providers in the vicinity is their biggest problem. 52 owners agreed to that. Another problem is the lack of promotion and advertising (39 owners) and unattractive location (35 owners). Respondents also pointed out the lack of support from local authorities (30 respondents) and

(75) najchętniej kwotę dofinansowania przeznaczyłoby na zakup sprzętu turystyczno-rekreacyjnego. Spora również część ankietowanych (63 osoby), przeznaczyłaby środki wsparcia na urządzenie dodatkowych pokoi dla gości. Na kolejnych miejscach znalazły się: adaptacja bądź remont budynków niemieszkalnych (51 osób), adaptacja budynków mieszkalnych (45 osób), zagospodarowanie terenu/siedliska wokół gospodarstwa (35 osób) i budowa nowego budynku mieszkalnego (33 osoby). Najmniej badanych zainteresowanych było zakupem sprzętu komputerowego (5 osób) i wyposażeniem obiektu w infrastrukturę ekologiczną (6 osób). Wyniki te dowodzą racjonalnego podejścia osób prowadzących gospodarstwa agroturystyczne względem wykorzystania środków pomocowych. Chcąc rozszerzyć i uatrakcyjnić swoją ofertę, gospodarze myślą przede wszystkim o zakupie sprzętu turystyczno-rekreacyjnego oraz poprawie warunków pobytu dla swoich gości.

Na pytanie, z jakich środków finansowych ankietowani planują skorzystać w przyszłości, większość badanych (59%) stwierdziła, że planuje nadal korzystać z własnego kapitału, a tylko co czwarty badany (26%) myśli o funduszach unijnych i co dziesiąty (11%) o zaciągnięciu pożyczki od rodziny/przyjaciół. Zaledwie 2% właścicieli planuje wziąć kredyt w banku i tyle samo (2%) skorzystać z innych środków.

Na zakończenie badań, ankietowanych zapytano o główny problem przed jakim obecnie stoją, prowadząc swe gospodarstwo agroturystyczne. Wyniki badań ilustruje rysunek 8. Z badań wynika, że największym dla nich problemem jest konkurencja innych kwater znajdujących się w pobliżu. Tak uważa aż 52 właścicieli. Innym problemem jest brak promocji i reklamy (39 właścicieli) oraz mało atrakcyjna lokalizacja (35 właścicieli). Ankietowani wskazali też na brak wsparcia ze strony władz lokalnych (30 ankietowanych) oraz brak informacji o tym, gdzie można uzyskać pomoc (24 ankietowanych). Interesujące, że najmniej osób wskazało jako główny problem biurokrację i przeszkody rządowe (2 ankietowanych). Wy-

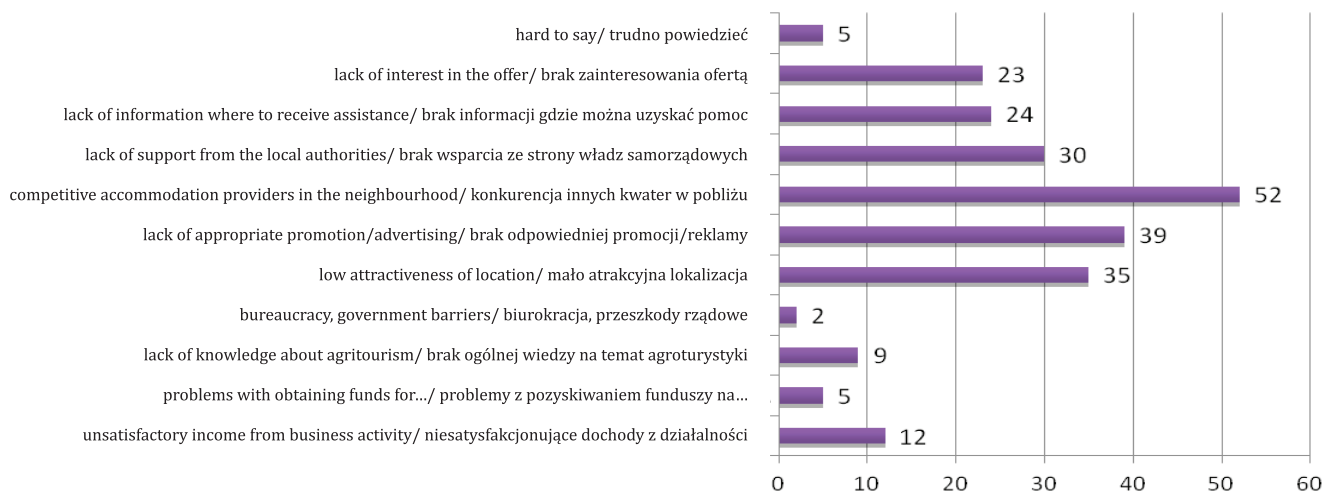

Figure 8. The problems encountered by agritourism farms

Rysunek 8. Problemy przed jakimi stoją gospodarstwa

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

lack of information about where to obtain support and assistance (24 respondents). Interestingly, the smallest group of people pointed to bureaucracy and government obstacles as the main problem (2 respondents). It seems that the most important factors supporting the development of rural tourism facilities are competitive offers and adequate promotion of farms. Another important factor would be suitable location of the farm. It largely determines its accessibility for customers and thereby the development of tourism. Establishing agritourism activity in areas of higher tourist traffic may be the key to success.

Summary and conclusions

The analysis and evaluation of 120 surveyed agritourism farms of Podlaskie Voivodeship showed that the majority of farmsteads occupy an area which does not exceed 5 hectares. Most of them had operated on the market for between 4 and 9 years and between 10 and 15 years.

The most common form of accommodation in agritourism facilities are rooms with access to a bathroom, while the least frequent form is camping sites. Most of the surveyed households offer their guests an opportunity to participate in farm work and housework; they provide catering, organize bonfires and barbecues. The smallest group of them offer horse riding, fishing, provide childcare, organize crocheting and pottery courses in addition to offering folk handicraft products.

The majority of the surveyed owners of farms have no experience in running an agritourism business, and the profitability of agritourism is not satisfactory enough for most of them.

The fact that a small fraction of farms use the services of financial support is the result of the lack of knowledge on the part of their owners about the possibility of applying for such support to relevant institutions and difficulties in obtaining appropriate information in this respect. The most common forms of external support for these entities are forms of free assistance, especially advisory services, courses and training, which are offered by, among others, Agricultural Advisory Centres and commune authorities.

Agritourism farms' operators are willing to allocate external funds mainly for the purchase of tourist and recreational equipment and everything which is associated with ensuring that tourists enjoy a good and comfortable stay on their farm (room arrangement, adaptation and / or renovation of residential and non-residential buildings) in order to expand their offer and make it more attractive. Most of them plan to develop their farms in the future using institutional support. It is therefore important that relevant institutions streamline the information system.

In conclusion, it should be noted that for a part of the farms in the region of Podlasie, a rural tourism enterprise is not fully profitable. It is based primarily on their proprietary capital. So far, an insufficient

daje się więc, że najważniejszym czynnikiem wspomagającym rozwój obiektów agroturystycznych jest konkurencyjna oferta i odpowiednia promocja swego gospodarstwa. Nie mniej ważnym czynnikiem byłaby też odpowiednia lokalizacja gospodarstwa. To ona decyduje w dużym stopniu o dostępności dla klientów i tym samym rozwoju ruchu turystycznego. Otwarcie działalności agroturystycznej w miejscach o większym natężeniu ruchu turystycznego, może być kluczem do sukcesu.

Podsumowanie i wnioski

Analiza i ocena 120 przebadanych gospodarstw agroturystycznych województwa podlaskiego wykazała, że większość gospodarstw to takie, których powierzchnia nie przekracza 5 hektarów. Największy ich odsetek stanowią te gospodarstwa, które funkcjonują na rynku od 4 do 9 lat oraz od 10 do 15 lat.

Najczęściej udostępnianą formą zakwaterowania w obiektach agroturystycznych są pokoje z dostępem do łazienki, natomiast najrzadziej - pola namiotowe. Najwięcej spośród badanych gospodarstw oferuje gościom możliwość uczestniczenia w pracach gospodarskich i domowych, wyżywienie oraz ognisko i grillowanie, najmniej zaś - rekreację konną, wędkowanie, a przede wszystkim zapewnienie opieki nad dziećmi, kursy szydełkowania, garncarstwo i atrakcje rękodzieła ludowego.

Przeważającą część właścicieli ocenianych gospodarstw, uruchamiając działalność agroturystyczną nie ma żadnego doświadczenia w tej branży, a dla dużej jej części, opłacalność z działalności agroturystycznej nie jest w pełni zadowalająca.

Mała liczba gospodarstw korzystających z usług wsparcia finansowego to efekt braku wiedzy ich właścicieli na temat możliwości ubiegania się o takie wsparcie w odpowiednich instytucjach i trudności w dotarciu do stosownych informacji w tym zakresie. Najpopularniejszą formą wsparcia z zewnątrz dla tych podmiotów są bezpłatne formy pomocy, przede wszystkim doradztwo, kursy oraz szkolenia, które między innymi oferowane są przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego oraz gminy.

Osoby prowadzące gospodarstwa agroturystyczne, chcąc rozszerzyć i uatrakcyjnić swoją ofertę, są skłonni przeznaczać środki pozyskiwane z zewnątrz przede wszystkim na zakup sprzętu turystyczno-rekreacyjnego oraz wszystko to, co wiąże się z zapewnieniem turysty dobrego i wygodnego pobytu w ich gospodarstwie (urządzenie pokoi, adaptacja i/lub remont budynków mieszkalnych i niemieskalnych). Duża ich część planuje w przyszłości rozwijać swoje gospodarstwa korzystając z instytucji wsparcia, jest to tym samym ważna informacja dla instytucji, aby usprawniły system informacyjny.

Konkludując należy stwierdzić, że dla znacznej części gospodarstw rolnych województwa podlaskiego, działalność agroturystyczna nie jest w pełni opłacalna. Opiera się ona głównie na kapitale własnym.

number of farm owners have benefited from external support measures. This is due to their insufficient knowledge on the possibilities and methods of obtaining financial support but also to the lack of information about the institutions that support this activity. The access to better education and more comprehensive information about the possibilities and ways of acquiring these resources may be the key to a more dynamic and efficient development of agritourism in the rural areas of Podlaskie Voivodeship. However, it requires more courage and determination in submitting grant applications.

Jak dotąd, w zbyt małym stopniu właściciele gospodarstw korzystają z zewnętrznych środków wsparcia. Wynika to z niedostatecznej ich wiedzy dotyczącej możliwości i sposobów pozyskiwania środków wsparcia finansowego ale też - z braku informacji o instytucjach wspierających tę działalność. Dotarcie z lepszą edukacją i pełniejszymi informacjami o możliwościach i sposobach zdobywania tych środków do osób prowadzących działalność agroturystyczną może być kluczem do bardziej dynamicznego i efektywnego rozwoju agroturystyki na obszarach wiejskich województwa podlaskiego. Potrzebna jest jednak większa z ich strony odwaga i determinacja w dążeniu do aplikowania wniosków o dotacje.

References/Literatura:

1. Czarkowska J. (2016), *Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie podlaskim zarejestrowanych do końca 2015 r.*, Dane PODR w Szepietowie z dnia 19.12.2016 r.
2. Flanigan S., Blackstock K., Hunter C. (2014), *Agritourism from the Perspective of Providers and Visitors: a Typology-based Study*. Tourism Management, t. 40, s. 394-405.
3. Jalinik M., Ziółkowski R. (2007), *Agroturystyka stan i perspektywy rozwoju*. Politechnika Białostocka Wydział Zarządzania, Białystok.
4. Jęczmyk A. (2015), *Tradycyjne i regionalne produkty żywnościowe jako element rozwoju gospodarstw agroturystycznych*, W: W. Kamińska (red.), *Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich*. Tom CLXIII, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa, s. 143-154.
5. Otłowska A., Buks J., Chmieliński P., Sikorska A. (2006), *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich-stan i perspektywy rozwoju*. Wydawnictwo IERiGŻ, Warszawa.
6. *Program rozwoju i promocji systemu kategoryzacji obiektów agroturystycznych i obiektów turystyki wiejskiej w Polsce* (2014) (oprac. pod kier. I. Majewskiej). Nałęczów, www.slowiniec.pl/Kategoryzacja-ver.8.0.pdf, (data dostępu: 29.08.2016).
7. *Rocznik Statystyczny Rolnictwa* (2015), Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
8. Sala S. (2015), *Wpływ procesów globalizacji na innowacje w agroturystyce*, W: W. Kamińska (red.), *Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich*. Tom CLXIII, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa, s. 34-48.
9. Sikora J. (2016), *Edukacja w agroturystyce*, W: A. Jęczmyk, J. Uglis, M. Maćkowiak (red.), *Turystyka wiejska. Zagadnienia ekonomiczne i marketingowe*. Tom I, Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Turystyka Wiejska. Nauka – Edukacja – Praktyka*, 9-10 czerwca 2016 r., Poznań, Wydawnictwo Wieś Jutra Sp. z o.o., s. 9-18.
10. Sikorska-Wolak I., Krzyżanowska K. (2010), *Przedsiębiorczość w ujęciu teoretycznym i w praktyce*, W: K. Krzyżanowska (red.), *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. Stan i perspektywy rozwoju*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 39-57.
11. Targalski J. (2008), *Przedsiębiorczość wobec wyzwań integracji europejskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
12. *Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych* z dnia 26 lipca 1991 roku (Dz.U. 2010 r. nr 51, poz. 307 ze zm.).
13. Zawadka J. (2015), *Możliwości finansowania przedsięwzięć z zakresu turystyki wiejskiej w perspektywie 2014-2020*, W: W. Kamińska (red.), *Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich*. Tom CLXIII, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa, s. 279-289.